

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора

Бєлікової Наталії Олександрівни

на дисертацію **Войтовської Оксани Миколаївни**

на тему «**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ**

ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. Нині освіта в Україні стає важливим соціальним інститутом, який дозволяє не тільки транслявати нові життєві смисли й соціальні цінності, а й упливати на розвиток суспільної свідомості. Підвищилася значимість для людини й суспільства продовження освіти протягом усього життя. Із формуванням тенденцій до демократизації, відкритості суспільства, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій означилася тенденція розвитку системи неперервної освіти і особливо освіти дорослих. Такі тенденції орієнтують на підвищення вимог до педагогів відповідно до світових стандартів; на їх неперервну освіту, зокрема, на професійний розвиток вчителів фізичної культури.

Проблема самовдосконалення вчителів фізичної культури у процесі професійної діяльності є актуальною, оскільки сучасна система освіти потребує нової генерації педагогів, які є конкурентноздатними та мобільними. Упровадження в освітній процес інноваційних технологій (інформаційних, оздоровчих, здоров'язберезувальних, рекреаційних тощо), перехід на європейську систему освіти уносять суттєві зміни і корективи у зміст професійної діяльності вчителів фізичної культури.

Саме тому, враховуючи нові вимоги до вчителів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року та недостатню розробленість зазначеної тематики набуває особливого значення й додаткового осмислення проблема визначення шляхів підвищення професійного рівня учителя фізичної

культури та умов його ефективної діяльності через призму сучасних освітніх інновацій. Усе вищезазначене актуалізує тему дисертації Войтовської Оксани Миколаївни «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти» та підтверджує своєчасність її розробки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 7 від 08 грудня 2015 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 1 від 26 січня 2016 року).

Оцінюючи **ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій**, сформульованих у дисертації О. М. Войтовської, ми дійшли висновку, що структурно дисертаційна робота є обґрунтованою, логічно побудованою й адекватно відображає траєкторію руху теоретико-методологічного дослідження. Вона презентована анотацією, вступом, 6-а розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел (762 найменування, з них 173 іноземною мовою), 18 додатками. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувачки, її здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваного педагогічного явища, критичність і креативність професійного мислення.

Відзначимо цілісність і логічність формулювання концепції дослідження, задекларовані положення якої дисертантка детально опрацьовує, обґрунтовує й продуктивно реалізує на всіх етапах роботи. В її основу покладено положення концепції неперервної освіти людини, методологічні підходи й теоретичні положення, які враховують тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти на державному, інституційному та особистісному рівнях.

Це дало змогу авторці окреслити провідну концептуальну ідею дослідження, яка базується на положенні про те, що професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти забезпечується впровадженням розробленого інтерактивного синергетичного навчально-методичного комплексу; модернізацією практичної й науково-дослідної складових у процесі проведення педагогічної й науково-дослідної практик; системним оновленням (удосконаленням) відкритого освітнього середовища закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти; базується на творчій суб'єкт-суб'єктній педагогічній взаємодії науково-педагогічних працівників і вчителів фізичної культури; актуалізується формуванням особистісно-орієнтованого підходу до навчання та виховання учнів у закладах загальної середньої освіти і забезпечується фаховою здоров'язбережувальною компетентністю вчителів фізичної культури; здійснюється відповідно до комплексного міждисциплінарного підходу.

Оксана Миколаївна демонструє належну структурованість наукового мислення, визначаючи засади для обґрунтування концепції дослідження професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти на основі таких методологічних підходів, як структурно-системний, процесуально-діяльнісний, індивідуально-особистісний, аксіолого-культурологічний, інтегративний, полісуб'єктний, компетентнісний і андрагогічний.

Завдяки створеній концепції дослідження була зrealізована система професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, представлена у відповідній моделі. Модель системи професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти репрезентована цільовим, концептуальним, теоретико-змістовним, організаційно-розвивальним та оцінювально-результативним блоками, що системно поєднують складові: мету, завдання, зміст, форми, методи та засоби організації освітнього процесу, саме освітнє середовище та

результат, тобто готовність вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг.

Заслуговує на схвалення уважне ставлення дисертантки до понятійно-категоріального апарату дослідження. Так, авторка на основі аналізу численних досліджень закордонних і вітчизняних науковців, презентує авторське бачення визначень й тлумачень основних понять педагогічного дослідження: «післядипломна педагогічна освіта вчителів фізичної культури», «професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти», «професійна компетентність вчителів фізичної культури», «професійна підготовка вчителів фізичної культури», «готовність вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг», «акмеосаморозвиток».

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується застосуванням сучасних методів наукового пізнання: теоретичних та емпіричних, які доповнені методами статистики, що забезпечило достовірність отриманих результатів.

Результати педагогічного експерименту дозволили авторці досягнути мети та підтвердити вірогідність висунутої гіпотези. У констатувальному експерименті взяли участь 825 майбутніх магістрів, 3837 слухачів курсів підвищення кваліфікації, 112 викладачів, 73 директори закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти. Для проведення формувального етапу експерименту було обрано групи майбутніх магістрів з фізичної культури у шести закладах вищої освіти, які входили до контрольної ($n = 319$ осіб) і експериментальної ($n = 327$ осіб) груп, а також шести закладів післядипломної педагогічної освіти, які входили до контрольної ($n = 569$ осіб) та експериментальної ($n = 575$ осіб) груп. Контрольні й експериментальні групи були в кожному закладі вищої і післядипломної педагогічної освіти.

Достовірність і новизна дослідження забезпечуються оптимальною чисельністю вибірки та ретельною експериментально-дослідною перевіркою висунутих теоретичних положень. Для оцінювання рівнів готовності вчителів

фізичної культури до надання освітніх послуг створено діагностичний інструментарій, який містить комплекс діагностичних методик, критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-інтелектуальний, конструктивно-діяльнісний, персоналізовано-особистісний), показники та рівні (низький (репродуктивний), середній (продуктивний) і творчий (продуктивно-креативний).

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність упровадження авторської системи професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти. Здобувачка досить вдало, як нам здається, послуговується такими методами математичної статистики, як непараметричні методи порівняння для залежних вибірок (критерій узгодженості Пірсона).

Результати експерименту є переконливою підставою для того, щоб уважати досягнутою мету й завдання дослідження. Усе це в сукупності забезпечує обґрунтованість сформульованих у дисертації положень, висновків та рекомендацій.

Дисертацію презентує високий рівень **наукової новизни отриманих результатів**. Слід відзначити, що дослідницею уперше науково обґрунтовано теоретичні та методичні засади професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти та розроблено авторську концепцію професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти. Науково й теоретично вагомою є спроектована та експериментально перевірена система професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, що представлена в моделі, яка викликана потребами суспільства та вимогами роботодавців щодо професійного зростання вчителів фізичної культури в неперервній освіті.

Авторкою визначено структуру професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, яка містить мотиваційний, гностичний, діяльнісний, особистісний компоненти; визначено

педагогічні умови професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти та розроблено методики їх реалізації; створено діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів готовності вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг, який містить: комплекс діагностичних методик, критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-інтелектуальний, конструктивно-діяльнісний, персоналізовано-особистісний), показники та рівні.

Достатньо повно дисертанткою обґрунтовано авторські тлумачення базових понять і категорій дослідження, як от «післядипломна педагогічна освіта вчителів фізичної культури», «професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти», «професійна компетентність вчителів фізичної культури», «професійна підготовка вчителів фізичної культури», «готовність вчителів фізичної культури до надання освітніх послуг», «акмеосаморозвиток».

Оцінюючи **практичне значення одержаних результатів** дисертації, необхідно наголосити на тому, що у закладах вищої та післядипломної педагогічної освіти впроваджено авторську систему професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, про що свідчать відповідні довідки.

Значною практичною цінністю для професійного розвитку вчителів фізичної культури відзначаються: електронний синергетичний НМК на платформі Moodle відкритого освітнього середовища; методичні вказівки, курси лекцій з медико-біологічних дисциплін; освітньо-науковий курс «Медико-біологічне забезпечення уроків фізичної культури»; підготовлено монографію «Професійний розвиток вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти: теорія та методика»; створено підручник «Морфо-функціональні та медико-біологічні основи фізичного виховання та спорту» на основі міждисциплінарного підходу у співавторстві з професорами В. Г. Ткачуком і Г. В. Бекетовою.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Аналіз публікацій О. М. Войтовської засвідчив їхню відповідність (кількісну та якісну) вимогам до оприлюднення результатів докторського дослідження. Зокрема, серед загальної кількості робіт авторки (57): 1 одноосібна монографія, 5 статей у колективних монографіях, 6 статей у наукових фахових виданнях України, 21 стаття у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних, серед них 3 статті у виданнях, які включено до наукометричної бази Web of Science, одна стаття у виданні, яке включено до наукометричної бази Scopus; 16 статей у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій, 7 наукових праць, які додатково відображають наукові результати дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертантки достатньо повно представлено в означених друкованих працях.

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки у 16 міжнародних науково-практичних конференціях та засіданнях кафедри освіти дорослих і щорічних звітних конференціях Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові твердження, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті дисертантки, належним чином розкриті та обґрунтовані в рукописі дисертації.

Високо оцінюючи докторську дисертацію Войтовської Оксани Миколаївни, доцільно висловити низку зауважень і побажань, що вимагають уточнень і пояснень.

1. Досить ґрунтовно схарактеризувавши зарубіжний досвід професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти, Оксана Миколаївна не достатньо зацентрувала увагу на інших, окрім магістерської підготовки, формах і програмах вдосконалення їхньої

професійної підготовки та підвищення професіоналізму, що дозволяють вчителям фізичної культури навчатися упродовж усього життя.

2. У системі професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти серед спеціальних (фахових) компетентностей дисертантка виокремлює валеологічну та здоров'язбережувальну (с. 276 тексту дисертації). Доцільно було б почути думку Оксани Миколаївни щодо різниці між цими компетентностями.
3. На нашу думку, четверта педагогічна умова – модернізація практичної й науково-дослідної складових у процесі проведення педагогічної й науково-дослідницької практик вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти – у тексті дисертації розкрита недостатньо, зокрема, не зрозуміло, у чому заключається процес модернізації у цій педумові.
4. Здійснена дисертанткою експериментальна перевірка ефективності практичного впровадження системи професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти набула б значно більшої статистичної аргументованості за умови використання факторного або кореляційного аналізу (тобто виміру впливу визначених факторів – компонентів готовності – на величину результативних показників).
5. Вважаємо, що дисертаційна робота тільки виграла б, якщо авторка у правовий базис дослідження включила постанову Кабінету Міністрів від 21 серпня 2019 р. (зі змінами) № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та проаналізувала процедуру, види, форми, обсяг, періодичність та умови підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів освіти, визначені чинною нині постановою.

Разом з тим, висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження та ніяк не знижують його наукової цінності, яке вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу і новизною методичних пропозицій. Висновки дисертації сформульовано

відповідно до завдань і отриманих результатів дослідження, вони відображають основний зміст роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота «Теоретичні і методичні засади професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти» є завершеною самостійною науковою працею, яка виконана в контексті нових наукових підходів до професійної освіти та має вагоме теоретичне й прикладне значення. У ній відображені нові науково обґрунтовані результати, що за своєю сукупністю вирішують важливу наукову проблему: дослідження теоретичних і методичних засад професійного розвитку вчителів фізичної культури в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Дисертація повністю відповідає вимогам МОН України, зокрема, п. 9, 10, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (з урахування змін), а її авторка – Войтовська Оксана Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри теорії фізичного
виховання та рекреації

Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
доктор педагогічних наук, професор

Н. О. Белікова

Учений секретар

Л. С. Семенюк